

Joutsenmerkki – tehokas työkalu ilmastonmuutoksen torjuntaan

Joutsenmerkki on tehokas työkalu kasvihuonepäästöjen vähentämiseen. Merkin kriteerejä laadittaessa huomioidaan tuotteen koko elinkaari – raaka-aineista tuotantoon, käyttöön, hävittämiseen ja kierrättämiseen. Kokonaisvaltainen lähestymistapa on elintärkeä, jotta kokonaisvaikutuksia luontoon ja ilmastoon voidaan vähentää.

Joutsenmerkityt tuotteet auttavat vähentämään ilmastovaikutuksia usealla eri tavalla. Kriteerien painopisteet ovat:

ENERGIA Pienempi energiankulutus, energiatehokkuus, siirtymä fossiilisesta kestävään uusiutuvaan energiaan – siis vähemmän kasvihuonepäästöjä

MATERIAALIT Siirtyminen kestäviin materiaaleihin, joilla on pienempi vaikutus ilmastoon

LAATU Pidempi elinkaari laatu- ja suunnitteluvaatimusten myötä

JÄTTEET Kierrätys ja jätemäärien minimointi

Kiertotalous ja ilmasto ovat yhteydessä toisiinsa – toimet kiertotalouden edistämiseksi auttavat myös vähentämään kasvihuonepäästöjä. Melkein puolet näistä päästöistä on peräisin päivittäin käyttämiemme tuotteiden valmistuksesta¹.

¹ <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications/completing-the-picture-climate-change>

Varmistetaan ilmastovaikutusten pienentyminen ilman kompromisseja muilla osa-alueilla

Joutsenmerkin kokonaisvaltainen lähestymistapa tarkoittaa, ettei yhden negatiivisen ympäristövaikutuksen pienentäminen aiheuta haittoja elinkaaren muissa vaiheissa.

Tämä tarkoittaa, että Joutsenmerkin vaatimukset pienentävät tuotteiden ilmastovaikutuksia – ilman kompromisseja esimerkiksi biodiversiteetin, terveyden tai maapallon rajallisten resurssien käytön suhteen.

Näin Joutsenmerkillä tehdään töitä sen eteen, että muutos kohti kestävämpiä teknologioita ja tuotantoprosesseja kiihtyy. Autamme yrityksiä vähentämään kasvihuonepäästöjä koko arvoketjussa – aiheuttamatta muita ongelmia ympäristölle.

Joutsenmerkin vaatimuksia tuotteille ja palveluille arvioidaan säännöllisesti. Niitä myös tiukennetaan tuoreimman tutkimustiedon ja markkinakehityksen mukaisesti. Kunnianhimoiset mutta realistiset vaatimukset varmistavat jatkuvan kestävä kehityksen. Kasvihuonepäästöt pienenevät, kun tavanomaiset tuotteet tai palvelut, joilla on isommat ympäristövaikutukset, vaihdetaan Joutsenmerkittyihin.

Työkalu ilmastonmuutosta vastaan – yrityksille, kuluttajille ja hankkijoille

Joutsenmerkki on yrityksille yksinkertainen ja tehokas keino viestiä sitoutumisesta ilmasto- ja ympäristövaikutusten pienentämiseen. Se on tunnettu ja luotettava brändi Pohjoismaissa: yhdeksän kymmenestä pohjoismaisesta kuluttajasta tunnistaa merkin. Kuluttajat ja julkiset hankkijat voivat merkin avulla tunnistaa ympäristön ja ilmaston kannalta parhaat tuotteet.

Joutsenmerkki edistää useiden YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Keskeisiä ovat etenkin tavoite 12 (vastuullinen kuluttaminen ja tuotanto) sekä tavoitteet 7, 9 ja 13, jotka sisältävät ilmastonmuutosta lieventäviä toimenpiteitä. Tällä tavalla Joutsenmerkki tekee ilmastonmuutoksen vastaisesta työstä helppoa ja mahdollista.

ENERGIA

Pienempi energiankulutus, energiatehokkuus, siirtymä fossiilisesta kestäväan uusiutuvaan energiaan – siis vähemmän kasvihuonepäästöjä

Käyttämällä vähemmän energiaa vähennämme myös kasvihuonepäästöjä. Tyypillisesti energiavaatimuksia asetetaan tuotannossa käytettäville materiaaleille, mutta myös loppukäyttäjien käyttämällä tuotteilla on merkittävä vaikutus.

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Monissa tuoteryhmissä on tiukat rajoitukset energiankulutukselle. Esimerkkejä tuoteryhmistä, joissa energiankulutusta painotetaan erityisesti: paperin valmistus ja painotuotteet sekä palvelut kuten tekstiilipalvelut, hotellit ja ruokakaupat.
- Rakennukset tulee suunnitella energiatehokkaiksi. Suomalaisen tutkimuksen mukaan Joutsenmerkityn kerrostalon elinkaaren hiilidioksidipäästöt olivat merkittävästi pienemmät kuin vastaavan tavanomaisen kerrostalon².
- Huonekalut: Joutsenmerkittyjen sähköpöytien analyysissa todettiin, että hiilidioksidipäästöt olivat 20 prosenttia pienemmät kuin markkinoiden keskimääräisessä vastaavassa pöydässä³. Erot johtuivat suurimmaksi osaksi työtasojen valmistuksen sekä pöydän valmiustilan matalammasta energiankulutuksesta.

Energiatehokkuus

Energiatehokkuus on tärkeä osa ilmastovaikutusten pienentämistä. Vaatimuksilla edistetään optimoitua ja kestävää energiankäyttöä.

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Painolaitokset saavat Joutsenmerkki-hakemukseen pisteitä energiakatselmuksesta sekä energiatehokkaista toimenpiteistä.
- Hotellit palkitaan vastaavasti lämpöpumppujen sekä muiden energiatehokkaiden ratkaisujen, kuten optimoidun ilmastoinnin sekä automatisoidun valaistuksen käytöstä.
- Tekstiili- ja siivouspalvelujen kuljetuksilta edellytetään tehokkuutta. Kuljettajia koulutetaan ekologisista ajotavoista ja ajoneuvot ovat soveltuvien päästöstandardien mukaisia.

Siirtymä fossiilisesta kestäväan uusiutuvaan energiaan

Energianlähteillä on suuri rooli tuotteen tai palvelun ympäristövaikutuksissa. Mahdollisuuksien mukaan vaatimukset asetetaan siten, että ne tukevat siirtymistä fossiilisista polttoaineista kestäväan ja uusiutuvaan energiaan. Paikallisesti tuotettua energiaa tulisi mahdollisuuksien mukaan suosia (esim. aurinkoenergia).

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Kuljetuksissa käytettävät polttoaineet sisältävät suuren osuuden kestävästi tuotettuja uusiutuvia raaka-aineita.
- Rahastojen sijoituksia fossiilisten polttoaineiden tuotantoon ja jalostukseen rajoitetaan.
- Hotellit ja rakennukset saavat pisteitä aurinkoenergian käytöstä.

Pienemmät kasvihuonepäästöt

Joutsenmerkki asettaa vaatimuksia myös suoraan kasvihuonekaasujen päästöille. Laskelmien avulla voidaan tunnistaa tärkeimmät kohdat, joissa kasvihuonepäästöjä syntyy, ja niitä pyritään vähentämään raja-arvojen tai vähennyssuunnitelman avulla. Raja-arvo voidaan asettaa tietyille prosessille tai yhdelle tai useammalle elinkaaren osalle, riippuen missä ilmastovaikutus on erityisen merkityksellinen.

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Polttoaineiden valmistuksessa on raja-arvot kasvihuonepäästöille, jotka koskevat koko tuotantoprosessia raaka-aineiden tuotannosta tankkauspisteisiin.
- LCD-näyttöjen, televisioiden ja projektorien valmistusprosessissa on oltava järjestelmä, joka kerää ja tuhoaa kaasuja, jotta erittäin korkean lämmityspotentiaalinen (GWP) omaavien kasvihuonekaasujen päästöjä voidaan pienentää.
- Tekstiilipalvelujen käyttämien polttoaineiden ja sähkön tuotamille kasvihuonepäästöille on asetettu raja-arvot.

² <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/352/1/012020>

³ CO₂-Bespareser ved et svanemærket skrivebord, Implement Consulting Group 2020. https://www.ecolabel.dk/~media/Ecolabel/Files/Svanen-og-Blomsten/Cases/Afrapportering_CO2-svanemaerket-skrivebord_revideret_151220.ashx?la=da

MATERIAALIT

Siirtyminen kestäviin materiaaleihin, joilla on pienempi vaikutus ilmastoon

Tuotannossa käytettävillä materiaaleilla on usein suuri vaikutus kasvihuonepäästöihin. Siksi Joutsenmerkki edistää siirtymistä kohti materiaaleja, joilla on pienempi ilmasto-vaikutus. Tähän päästään asettamalla vaatimuksia kierrätetyille ja uusiutuville materiaaleille, sekä usein myös vastuullisesti tuotetuille ja vastuullisista lähteistä peräisin oleville materiaaleille. Useimmat vaatimukset liittyvät raaka-aineiden valintaan. Vaatimuksia voidaan asettaa myös tuotannon ja tuotteiden käytön aikaiselle resurssien käytölle. Ilmastovaikutusten pienentämisessä sekä energia- että materiaalitehokkuus ovat tärkeitä.

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Paperituotteiden tulee sisältää kierrätettyä ja/tai sertifioitua puukuituja.
- Kynttilät tulee valmistaa steariinista eli uusiutuvasta raaka-aineesta, ei fossiilipohjaisesta parafiinista.
- Värikasettien tulee olla uudelleentäytettäviä.
- Huonekalujen sisältämän muovin ja metallin kierrätysasteelle on vaatimuksia.
- Hotellien ja ravintoloiden tulee noudattaa vaatimuksia tiskiaineiden automaattisesta annostelusta sekä siivousaineiden annostelujärjestelmästä välttääkseen kemikaalien liiallista käyttöä.

LAATU

Pidempi elinkaari laatu- ja suunnitteluvaatimusten myötä

Kasvihuonepäästöjä voidaan pienentää suosimalla laadukkaita tuotteita, joiden elinkaari on pitkä. Tämä pienentää kokonaiskulutusta, vähentää rajallisten luonnonvarojen käyttöä ja tuottaa vähemmän jätettä. Laadukkaat tuotteet soveltuvat usein paremmin uudelleenkäytettäväksi.

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Huonekalut täyttävät laatu- ja kestävyysvaatimukset, niillä on laaja takuu ja vara-osia on hyvin saatavilla.
- Tekstiilien värinpysyvyys on hyvä ja kutistuminen vähäistä.
- Toimistolaitteille on saatavilla vara-osia vähintään viiden vuoden ajan ostohetkestä.
- Pyykinpesuaineet ovat tehokkaita myös matalissa lämpötiloissa ja pakkauksissa on selkeät annosteluohjeet.

JÄTTEET

Kierrätys ja jätemäärien minimointi

Kierrätys ja vähäiset jätemäärät pienentävät uusien raaka-aineiden tarvetta. Jos potentiaalia parannuksille on, Joutsenmerkki edellyttää lajittelua ja jätemäärien vähentämistä. Kun se on olennaista, merkki edellyttää myös helposti kierrätettäviä materiaaleja ja tuotteiden suunnittelua siten, että ne on käytännössä mahdollista kierrättää. Lisäksi Joutsenmerkki edellyttää, etteivät tuotteet sisällä uudelleenkäyttöä tai kierrätystä haittaavia haitallisia kemikaaleja. Myös tämä edistää kiertotaloutta ja pienentää ilmastovaikutuksia.

Esimerkkejä Joutsenmerkin vaatimuksista:

- Ruokakauppojen, hotellien ja ravintoloiden tulee minimoida lajittelemattomien jätteiden määrä.
- Hotellien ja ravintoloiden on seurattava ruokahävikin määrää säännöllisesti. Hävikkiä torjuvista toimenpiteistä saa pisteitä Joutsenmerkkiä hakiessa.
- Rakennuksilta edellytetään jätteiden lajittelua useisiin jakeisiin. Erään Joutsenmerkityn talon työmaalla myös suurin osa rakennusjätteistä kierrätettiin, joka pienensi hiilidioksidipäästöjä⁴.
- Huonekalujen metalliosat on voitava irrottaa helposti, jotta ne voidaan käyttää uudelleen tai kierrättää.
- Puhdistusaineilta edellytetään pakkausten suunnittelua tehokkaasti kierrätettäviksi. Materiaalit on voitava kierrättää Pohjoismaiden nykyisissä kierrätysjärjestelmissä.
- Kosmetiikkatuotteiden pakkauksilta vaadittava tyhjennysaste pienentää hävikkiä.

⁴ <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/352/1/012020>